

JAK SE VYZNAT V PRÁVECH PACIENTA?

PŘÍRUČKA PRO SENIORY A JEJICH RODINY

Liga lidských práv

Poradna Férová nemocnice

2015

Autoři – tým poradny Férová nemocnice

Lenka Bartošová, Terezie Boková, Vojtěch Čáp, Daniela Macháčková, Michaela Streitová,
Matěj Stříteský, Kamila Holoubková

OBSAH

1. INFORMOVANÝ SOUHLAS	4
2. DŘÍVE VYSLOVENÁ PŘÁNÍ.....	8
3. ZÁKLADNÍ PRÁVA PACIENTA	12
4. VOLBA LÉKAŘE	16
5. ZDRAVOTNICKÁ DOKUMENTACE	18
ZÁVĚR	23

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři,

senioři a jejich blízcí se při návštěvách lékařů, v nemocnicích nebo v domovech pro seniory odstávají často do situací, kdy neví, jaká mají práva, jaké jsou povinnosti poskytovatele zdravotních nebo sociálních služeb a kam se obrátit pro pomoc.

Tato příručka nabízí seniorům, jejich rodinám i dalším zájemcům informace o právech pacienta a možnostech jeho rozhodování o vlastní léčbě. V této příručce

Věříme, že poučený pacient se může lépe domoci svých práv a že nestrpí neprofesionální zacházení snižující jeho lidskou důstojnost, kterému by se mu mohlo dostat od personálu těchto zařízení. Doufáme, že naše příručka pomůže všem zájemcům lépe se orientovat ve svých právech v oblasti zdravotní a sociální péče a efektivně se jich domáhat pro sebe nebo své blízké.

Tato příručka by nemohla vzniknout bez přispění finanční pomoci firmy Siemens, s.r.o., tímto děkujeme za podporu pro naši práci. Tuto příručku jsme se rozhodli věnovat všem lidem, kteří pomáhají seniorům a jejich rodinám.

tým poradny Férová nemocnice

1. INFORMOVANÝ SOUHLAS

Zdravotnická péče až na některé výjimky musí být poskytnuta se souhlasem pacienta. Souhlas lze kdykoli odvolat, s tím, že odvolání není účinné, pokud již bylo započato provádění zdravotního výkonu, jehož přerušení může způsobit vážné ohrožení zdraví nebo života pacienta. Odvolání souhlasu může být učiněno v jakékoli formě, i když by se jednalo o souhlas, který vyžaduje povinnou písemnou formu.

CO JE INFORMOVANÝ SOUHLAS Z POHLEDU PRÁVA?

Souhlas je z pohledu práva právním úkonem, tedy projevem vůle směřující ke vzniku, zániku nebo změně těch práv a povinností, které s takovým projevem spojují právní předpisy (projevem vůle je souhlas pacienta, který je dán lékaři, aby provedl diagnostický či terapeutický výkon). Vůle jednajících osoby je tedy velmi důležitá a musí vykazovat základní náležitosti, což jsou vážnost, srozumitelnost, určitost a svoboda. U informovaného souhlasu asi nehrozí nevážnost (že by byl souhlas učiněn například z žertu) či nesrozumitelnost (po jazykové stránce by nešlo zjistit obsah ani výkladem).

JAKÉ JSOU NÁLEŽITOSTI SOUHLASU?

Souhlas by měl být svobodný, neučiněný pod žádným psychickým nátlakem (výhružky) ani ve stresu. Pacient většinou přichází do zdravotnického zařízení s obavami o své zdraví. Pokud bude postaven do situace, kdy bezodkladně musí udělit souhlas s navrženým výkonem (bez možnosti uvažovat o alternativách či si to v klidu promyslet) nebo nebude jinak léčen, dá se předpokládat, že souhlas bude udělen. V takové situaci však může pacient úspěšně namítat nedostatek svobody a tedy i neplatnost takového souhlasu.

Jestliže jde o určitost souhlasu, lékař by měl jednoznačně určit provedení zákroku. Avšak musíme vzít na vědomí, že stoprocentní jednoznačnosti nelze dosáhnout pokaždé. Každý pacient může na zákrok reagovat jinak, nebo trpí onemocněními, které jsou nevyzpytatelné či u nich nelze přesně určit diagnózu ani před provedením výkonu (typicky při nádorových onemocněních). Proto musí pacient počítat s jistou mírou obecnosti a možnosti různých lékařských postupů, které budou při zákroku použity. Avšak obecnost zákroků musí být odůvodněná a opodstatněná. Překročí-li lékař racionálně zdůvodněnou mez (pacient dá například lékaři bez jakéhokoli vymezení souhlas se vším, co uzná lékař za vhodné), bude se jednat o neurčitý souhlas a tedy neplatný.

CO SPADÁ DO POUČOVACÍ POVINNOSTI?

Pacient dává svůj souhlas svému lékaři po řádném poučení, tedy souhlas musí být informovaný a z poučení musí znát všechny informace o svém zdravotním stavu, které jsou:

- **příčina a původ nemoci**, jsou-li známy, jejím stadiu a předpokládaném vývoji

- **účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích** navrhovaných zdravotních služeb, včetně jednotlivých zdravotních výkonů
- **jiných možnostech**, poskytnutí zdravotních služeb, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích pro pacienta
- **další potřebné léčbě**
- **omezeních a doporučeních** ve způsobu života s ohledem na zdravotní stav

Také je zde možnost **vzdát se podání informace** o zdravotním stavu, nebo určit osoby, kterým mají být sděleny informace o zdravotním stavu pacienta, anebo určit, zda tyto osoby mohou nahlížet do zdravotnické dokumentace o něm vedené. V takovém případě, i když si to pacient nebude přát být informován, musí být aspoň velmi hrubě nastíněn jeho zdravotní stav, protože bez jakékoli představy zdravotního stavu by pacient nemohl při poskytování zdravotní péče spolupracovat. Avšak nastíněný zdravotní stav nesmí ve svém důsledku negovat jeho právo nebýt informován. Souhlas takového pacienta bude ve výsledku mnohem obecnější než souhlas pacienta, který je o svém zdravotním stavu informován. Pacient také může vyslovit zákaz o podávání informací o zdravotním stavu určeným osobám.

Údaje poskytnuté pacientovi před udělením souhlasu by měli být zjednodušené, takové, aby jim pacient porozuměl, protože většinou se jedná o laika a množství odborných výrazů by mohlo mít za následek snížení porozumění. Také je vhodné znovu zmínit, že souhlas by měl následovat až po poučení, poté až se pacient seznámí s veškerými relevantními údaji a v klidu se rozhodne.

Předpokladem poučení o podstatě a účelu je sdělení diagnózy nebo podezření z určité nemoci. Pokud jde o sdělení diagnózy, pacient má právo slyšet celou pravdu. V tomto směru neplatí tzv. „terapeutické privilegium“ neboli právo lékaře sdělit informace podle svého uvážení.

PŘÍKLAD Z PRAXE:

V rozporu s právem by bylo, kdyby lékař na základě svého úsudku, že pacient je „psychicky labilní“, sdělil diagnózu pouze jeho manželce a jeho otci.

Lékař může odepřít sdělení celé pravdy pacientovi jen z vážných důvodů. Nesdělení celé pravdy může být zdůvodněno lékařem pouze tím, že existovalo důvodné podezření o tom, že by na základě sdělení o diagnóze mohlo dojít k vážné újmě na zdraví pacienta (včetně sebepoškození) nebo tím, že si pacient nepřeje tyto údaje znát. Takové důvody, které by vedly lékaře k tomuto závěru, musí být ale pečlivě zaznamenány, stejně jako konkrétní škodlivý dopad, které by mělo podle lékaře sdělení o diagnóze.

JAKÁ JE FORMA SOUHLASU?

Souhlas pacienta lze učinit v různých formách a až na některé výjimky se nemusí jednat o písemný souhlas. V jednoduchých situacích postačí ústní souhlas pacienta (např. souhlas se zákrokem ve stomatologickém křesle). Někdy je dostačující konkludentní souhlas, který je

učiněn jinak než výslovně, jednáním či opomenutím (např. nastavení ruky při odběru krve). Takové formy souhlasu jsou platné avšak v případném soudním sporu by zdravotnické zařízení mohlo mít potíže s dokazováním takového souhlasu, tudíž se někdy doporučuje u složitějších či rizikovějších zákroků písemná forma.

Písemná forma se vyžaduje také tehdy, kdy jej vyžaduje poskytovatel zdravotních služeb. Pokud se nevyžaduje písemná forma souhlasu, má se za to, že byl souhlas udělen (ale musí být splněny všechny podmínky souhlasu, tj. že byly pacientovi poskytnuty informace o zdravotním stavu).

CO SE STANE PŘI NEDODRŽENÍ PÍSEMNÉ FORMY SOUHLASU?

Při nedodržení této formy souhlasu v zákonem stanovených případech bude následek neplatnost souhlasu a při provedení zákroku bez písemného souhlasu se bude jednat o protiprávní jednání. Existuje také případ kdy je nutné písemný souhlas notářsky ověřit a to u odběru tkání nebo orgánů od žijícího dárce ve prospěch osoby, která není osobou blízkou dárce.

KDO MÁ ZPŮSOBILOST UDĚLIT SOUHLAS?

Aby byl souhlas jakožto právní úkon platný, musí pacient být způsobilý k udělení souhlasu, tedy být svéprávný. Svéprávnost se nabývá zletilostí, tedy dovršením osmnáctého roku (existují i výjimky, například uzavřením manželství před dovršením zletilosti nebo přivolení soudu).

Způsobilý k právním úkonům je každý dospělý pacient, není-li prokázán opak. V případě důvodů k pochybnostem o způsobilosti pacienta, provede příslušný lékař (nebo sestra v rámci své odbornosti) posouzení jeho způsobilosti podle metodiky zdravotnického zařízení pro posuzování způsobilosti. Jestliže je to možné nebo potřebné, může lékař přizvat k posouzení psychiatra či psychologa. Postup posouzení způsobilosti a jeho výsledky se zapíše do zdravotnické dokumentace před rozhodnutím pacienta a provedením zákroku. Výjimky představují zvláštní situace, jako krajní nouze, kdy je zákrok neodkladný, a je nutný k záchraně života a zdraví pacienta a není tak možné posuzovat způsobilost pacienta, aniž by vznikla újma na jeho zdraví či životu.

KDE JE PRÁVNĚ UPRAVEN INFORMOVANÝ SOUHLAS?

Základy právní úpravy jsou zakotveny v Úmluvě o lidských právech a biomedicíně, která stanoví obecné pravidlo, že jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas.

Tato osoba musí předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svůj souhlas svobodně odvolat.

Informovaný souhlas je v rámci národní úpravy v zákoně o zdravotnických službách (zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách). Také v Listině základních práv a svobod a v Ústavě jsou zakotveny základní práva člověka. V občanském zákoníku nalezneme v druhé hlavě

práva na tělesnou a duševní integritu a také práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu.

Zdroje:

CANDIGLIOTA, Zuzana, HONZÁK, Radkin. Jak úspěšně zvládnout poskytování péče nezletilému. Liga lidských práv, Brno 2012, 43 s. ISBN 978-80-87414-08-8

Těšínová, J., Žďárek, R., Polícar, R., Medicinské právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN: 978-80-7400-050-8, s. 36- 49

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně. Úmluva o biomedicíně

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod součástí ústavního pořádku České republiky

zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

zákon č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

2. DŘÍVE VYSLOVENÁ PŘÁNÍ

O dříve vyslovených přání se toho v České republice obecně ví velmi málo. V následující kapitole se Vám pokusíme vysvětlit, co to je, k čemu slouží a jakým způsobem se dají zřídit.

CO TO JSOU DŘÍVE VYSLOVENÁ PŘÁNÍ?

Každý pacient má právo rozhodovat o své léčbě, takže každý lékařský zákrok může být poskytnut jenom s informovaným souhlasem pacienta. Pro takový případ, že bude pacient v takovém stavu, kdy nebude tento souhlas schopný dát, slouží právě dříve vyslovené přání. Je to tedy písemně zaznamenané přání pacienta přijmout, odmítnout, případně určit způsob lékařské péče pro všechny případy v budoucnu, kdy pacient nebude schopný svoji vůli vyjádřit. Pacient není schopen svoji vůli vyjádřit, pokud je v bezvědomí, nebo pokud má omezenou svéprávnost.

JAK VYSLOVIT DŘÍVE VYSLOVENÉ PŘÁNÍ?

V České republice jsou dva možné způsoby, jak pacient může učinit své dříve vyslovené přání tak, aby lékař měl povinnost řídit se tímto přáním.

1. způsob – listina s úředně ověřeným podpisem

Každý může své přání písemně sepsat kdykoliv. Musí však k němu přiložit písemné poučení lékaře o následcích svého rozhodnutí. Podpis na tomto přání musí být úředně ověřen. Úředně ověřit podpis lze na obecním nebo krajském úřadě, dále u notáře, advokáta, ale i na pobočce České pošty označené CzechPOINT. Takto sepsané přání zavazuje každého poskytovatele zdravotních služeb, kterému je k dispozici, kdykoli od sepsání do budoucna.

Příklad:

Pan Jan se rozhodl, že nechce dostávat krevní transfúze z důvodu svého náboženství. Je totiž svědek Jehovův a jim náboženství přikazuje, aby se zdrželi krve. Proto se rozhodl o tom sepsat dříve vyslovené přání. Učinil to ve třech krocích:

- I. Nejdříve si své přání sepsal spolu se všemi situacemi, kdy má být respektováno.
- II. Poté si zašel za praktickým lékařem, řekl mu o svém záměru a nechal se poučit o možných nepříznivých následcích svého rozhodnutí. Toto poučení si nechal od lékaře napsat i písemně a přiložil jej ke svému přání.
- III. Nakonec oba dokumenty podepsal a donesl na nejbližší pobočku pošty, kde ověřili podpisy, za každý podpis zaplatil 30 Kč. Od této chvíle se každý poskytovatel lékařských služeb musí tímto přáním řídit, pokud mu bude k dispozici a pan Jan bude v takovém stavu, že nebude moci o své léčbě rozhodovat přímo.

2. způsob – záznam ve zdravotnické dokumentaci při přijetí do péče lékaře nebo kdykoli během hospitalizace

Pacient může také učinit přání při přijetí poskytovatelem lékařských služeb do péče (nemocnice, praktický nebo jiný lékař) nebo kdykoliv při hospitalizaci. Musí to učinit písemně, ale kromě podpisu pacienta je třeba i podpis lékaře a svědka. Žádný podpis nemusí být úředně ověřený. Stejně jako u předchozího způsobu i zde musí předcházet poučení

lékaře s následky rozhodnutí. Samotné přání i poučení o následcích rozhodnutí se zaznamenají do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi právě u tohoto poskytovatele lékařských služeb. Takto učiněné přání je závazné pouze pro tohoto poskytovatele lékařských služeb, tzn. pro tuto konkrétní nemocnici, kde přání pacient učinil nebo pro konkrétního praktického nebo jiného lékaře, u kterého přání učinil. Pro jiné není závazné.

PŘÍKLAD:

Paní Hana leží v nemocnici s těžkou chorobou. Rozhodla se, že nechce žít na přístrojích, pokud by se její stav zhoršil. Pro případ, že by byla ve stavu, že by své přání nemohla sama vyslovit, rozhodla se toto přání sepsat. Učinila to v těchto krocích

- I. Společně se svým manželem navštívila na oddělení lékaře a sdělila mu své přání. Nechala se poučit o možných nepříznivých následcích svého rozhodnutí a společně s lékařem toto přání písemně sepsala.
- II. Poté takto sepsané přání podepsala paní Hana, její manžel a lékař.
- III. Nakonec lékař toto přání společně s poučením o možných nepříznivých následcích přání zaznamenal do zdravotnické karty paní Hany. Od této chvíle se celá nemocnice musí řídit tímto přáním, pokud bude paní Hana v takovém stavu, že nebude moci o své léčbě rozhodovat přímo.

JAK MÁ DŘÍVE VYSLOVENÉ PŘÁNÍ VYPADAT?

Dříve vyslovené přání je projev vůle, který musí být učiněný vážně, srozumitelně a dostatečně určitě. Není možné podmínit své přání nějakou podmínkou nebo jednáním. Jak přesně by soupis přání měl vypadat zákon nestanovuje. Na webových stránkách Ministerstva zdravotnictví můžeme nalézt pouze *Návrh formy dříve vysloveného přání*, který však není nijak závazný. Důležité je, aby bylo přání sepsané písemně dle výše uvedených způsobů, a aby obsahovalo dostatečně určitě formulované podmínky, kdy se jím lékař má řídit a co má, či nemá dělat.

KDO MŮŽE UČINIT DŘÍVE VYSLOVENÉ PŘÁNÍ?

Dříve vyslovené přání může být učiněno pouze svéprávnou osobou. Děti a osoby s omezenou svéprávností to mají ze zákona zakázané. Tudíž plně svéprávné osoby mohou DVP činit kdykoliv i během nemoci, pokud toho jsou schopny.

MUSÍ SE MÝM DŘÍVE VYSLOVENÝM PŘÁNÍM LÉKAŘ VŽDY ŘÍDIT?

Aby se lékař musel řídit dříve vysloveným přáním (které je samozřejmě sepsané zákonným způsobem), musí být splněny tyto podmínky:

- Nastane situace předpokládaná dříve vysloveným přáním
- Pacient se dostane do stavu, kdy nemůže rozhodovat o své léčbě sám
- Lékař má dříve vyslovené přání k dispozici

Naopak zákon definuje i situace, kdy toto přání lékař nemusí nebo i nesmí respektovat. Dříve vyslovené přání nemusí být respektováno, pokud od doby jeho vyslovení došlo v lékařství k takovému vývoji, že lze důvodně předpokládat, že by pacient s poskytnutím takovéto nové péče souhlasil. Jedná se o případy, kdy začne být dostupná dříve nedostupná léčba.

Dříve vyslovené přání nesmí být respektováno, pokud nabádá k aktivnímu způsobení smrti nebo pokud jeho splnění může ohrozit jiné osoby. Poslední případ, kdy nesmí být respektováno je situace, kdy v době, kdy lékař neměl k dispozici dříve vyslovené přání, započal takové zdravotní výkony, jejichž přerušeni by vedlo k aktivnímu způsobení smrti. Aktivním způsobem smrti se rozumí např. odpojení od přístrojů nebo podání smrtelné dávky léku¹. Tímto zákonodárci zamezili užívání tohoto přání pro legalizaci euthanasie, ale pouze v aktivní formě. Dříve vyslovené přání je tedy jako pasivní euthanasie přípustné a užívá se jako přání „Do Not Resuscitate“ – přání neresuscitovat.

Dříve vyslovené přání není nijak časově omezené. Je účinné od sepsání a má neomezenou platnost. Pacient jej však může sám zrušit a to stejným způsobem jak jej učinil.

Omezení se týká pouze obsahu, pacient si nemůže přát aktivní způsobení smrti, jak již bylo řečeno výše.

PRÁVNÍ ÚPRAVA TÝKAJÍCÍ SE DŘÍVE VYSLOVENÝCH PŘÁNÍ

Nejdůležitější ustanovení pro tento institut je §36 zákona o zdravotních službách, který obsahuje veškerou právní úpravu v této oblasti u nás.

Základy položila evropská Úmluva o lidských právech a biomedicíně, která stanovuje, že pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání ohledně lékařského zákroku, bude brán ohled na jeho dříve vyslovené přání. Tato Úmluva byla v ČR ratifikovaná již v roce 2001. Šlo ale o pouhý společný základ a podrobná úprava byla ponechána na jednotlivých státech. Český zákonodárce na to reagoval právě § 36 zákona č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách, který vešel v účinnost 1. 4. 2012 (o 11 let později). Tento paragraf stanovuje přesné podmínky jak přání vyslovit, aby bylo závazné, a kdy na něj musí poskytovatel zdravotní péče brát zřetel.

ZDROJE

zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k §36 zákona o zdravotních službách.

NEZBEDA, Ondřej. S PRÁVNÍČKOU HELENOU KREJČÍKOVOU O SVOBODNÉ VŮLI PACIENTŮ A PRÁVNÍM INSTITUTU DŘÍVE VYSLOVENÝCH PŘÁNÍ. Umirani.cz [online]. Publikováno 18. 5. 2015 [cit. 20. 5. 2015].

VENCEL, Filip. Dříve vyslovená přání. Olomouc, 2015. 59 s. Diplomová práce. Univerzita Palackého, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Maxim Tomoszk, Ph.D.

---

¹ Důvodová zpráva k §36 zákona o zdravotních službách.

VZOR DŘÍVE VYSLOVENÉHO PŘÁNÍ

Návrh formy „dříve vyslovené přání“ podle § 36 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, (zákon o zdravotních službách)

Já (jméno, příjmení, rodné číslo nebo jiný identifikační údaj, adresa) vyslovuji pro případ, že bych se dostal(a) do takového zdravotního stavu, ve kterém nebudu schopen (schopna) vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, následující dříve vyslovené přání :

1. Žádám,

a) aby v rámci poskytování zdravotních služeb mé osobě,

pokud u mne nastane tento zdravotní stav .....

nebyly zahajovány následující zdravotní výkony .....

b) pokud se dostanu do stádia.....své nemoci.....

aby nebyly zahajovány tyto zdravotní výkony.....

*) Podle účelu a obsahu „dříve vysloveného přání“ se vyplní písmeno a) nebo b).

2. Poučení lékaře o důsledcích rozhodnutí o nezahájení zdravotních výkonů

podle bodu 1.

.....*)

*) Poučení lékaře lze rozvést na samostatném listu, který se k dříve vyslovenému přání přiloží. Z přiloženého poučení musí být zřejmé, kterému pacientovi bylo podáno a ke kterým skutečnostem, které jsou předmětem dříve vysloveného přání se vztahuje, dále datum, kdy bylo provedeno a který lékař jej provedl.

3. Toto dříve vyslovené přání platí od... (datum podpisu) do... (nemusí být uvedeno)

datum .....

podpis lékaře, který provedl poučení

.....

identifikační údaje poskytovatele zdravotních služeb

datum .....

podpis osoby, která vyslovila „dříve vyslovené přání“
(včetně úředního ověření)

3. ZÁKLADNÍ PRÁVA PACIENTA

V této kapitole se můžete dočíst o jednotlivých právech, která mají všichni pacienti bez ohledu na věk. Lékaři i všichni zdravotničtí pracovníci tato práva musí respektovat. Pokud je některé z těchto práv nezákonně narušeno, může se pacient bránit dle návodu, který je dále v této publikaci.

PRÁVO NA OHLEDUPLNOU PÉČI

Každý pacient má právo na ohleduplnou péči prováděnou s porozuměním. Zákon o zdravotních službách[1] právo na ohleduplnou péči doplňuje právem na úctu, důstojné zacházení a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb, a to v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb. Tato práva spolu úzce souvisí. Etický kodex „Práva pacientů“ sestavený Ministerstvem zdravotnictví říká, že pacient má právo na ohleduplnou odbornou zdravotnickou péči prováděnou s porozuměním kvalifikovanými pracovníky[2]. To je pravidlo číslo jedna tohoto kodexu. Právo na ohleduplnou péči s porozuměním a důrazem na lidskou důstojnost je nejdůležitějším právem z toho důvodu, že pacient přichází k lékaři nejen pro diagnózu, ale i pro podporu v nemoci. Úkolem lékaře navíc je vyhodnotit psychický stav pacienta a léčbu tomuto stavu přizpůsobit. Z toho vyplývá, že dobrého lékaře nedělají jenom znalosti, ale i dobrý a citlivý přístup k pacientům. Proto i Česká lékařská komora vytvořila etický kodex[3], který radí lékařům, jak se při výkonu svého povolání chovat. Tento kodex obsahuje také závazek lékaře chovat se k pacientům korektně, s pochopením a trpělivostí. Naopak nepovoluje snížit se k hrubému nebo nemravnému jednání. Zákon o zdravotních službách přikazuje zdravotníkům řídit se těmito etickými kodexy. V neposlední řadě s právem na ohleduplnou péči souvisí i právo na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí. Toto co nejméně omezující prostředí pro pacienta musí stále přinášet kvalitní a bezpečné poskytování zdravotních služeb.

Jak již bylo zmíněno, zákon o zdravotních službách k právu na odbornou péči přiřazuje také právo na úctu, důstojné zacházení a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb. Nyní se na tato jednotlivá práva podíváme trochu podrobněji.

I. PRÁVO NA ÚCTU PŘI POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB

Úcta k pacientovi znamená vážit si ho jako člověka vždy a za každých okolností. Kromě toho také respektovat pacienta jako osobnost a ponechat mu za každých okolností alespoň určitou míru samostatnosti a možnosti rozhodovat za sebe.

Právo na úctu má význam například ve chvíli, když má pacient odlišný názor na poskytování zdravotních služeb než zdravotník. Tento pacient má právo svůj názor projevit bez obav, že si jej zdravotník přestane vážit. [4]

II. PRÁVO NA DŮSTOJNÉ ZACHÁZENÍ

Právo na důstojné zacházení má kořeny již v Úmluvě na ochranu lidských práv v souvislosti s aplikací biologie a medicíny z roku 1997. Už v prvním článku úmluva uvádí právo všech lidských bytostí na důstojnost, samostatnost a zákaz diskriminace při aplikaci biologie a medicíny. Důstojnost se považuje za nejvyšší hodnotu lidské existence související s kvalitou života. Lidské bytosti coby tvorové společenští potřebují, aby jim druzí přiznali určitý respekt a tím jim dodali oprávnění k sebeúctě.

Např.: Každý člověk v průběhu života nabývá kontrolu nad svými tělesnými funkcemi. Pokud člověk tuto kontrolu ztratí třeba inkontinencí, může to vést ke ztrátě důstojnosti. Úkolem zdravotníků v tomto případě je pomoci člověku tento stav zvládnout, pochopit, minimalizovat nepříznivé dopady a pocít studu.

III. PRÁVO NA RESPEKTOVÁNÍ SOUKROMÍ

Pacient má právo na soukromí ohledně všech informací o svém zdravotním stavu. Má právo rozhodovat, zda budou informace o jeho zdravotním stavu svěřeny dalším osobám. Dále má pacient právo na to, aby všichni zdravotničtí pracovníci zachovávali povinnou mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Bez souhlasu pacienta mohou tyto informace sdělit pouze za zákonech stanovených podmínek, např. pro případ trestního řízení na příkaz soudce.

IV. PRÁVO NA ODBORNOU PÉČI

Pacient má právo na odbornou zdravotní péči kvalifikovanými pracovníky. Tato zdravotní péče musí být na náležité odborné úrovni. Za náležitou odbornou úroveň zákon o zdravotních službách považuje poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, kdy je třeba respektovat individualitu pacienta a brát ohled na konkrétní podmínky poskytované péče.[5]

V. PRÁVO ZNÁT JMÉNO LÉKAŘE, OŠETŘUJÍCÍHO PERSONÁLU

Každý pacient má právo znát jméno a příjmení zdravotnických pracovníků, jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb i osob připravujících se na výkon zdravotnického povolání, které jsou při poskytování zdravotních služeb přítomny. Proto musí mít ze zákona každý lékař, zdravotní sestra i další zdravotní pracovníci jmenovky, případně mají povinnost pacientovi své jméno sdělit jinak. Znalost jména vede ke zlepšení vztahu pacienta a zdravotnického pracovníka a také k prohloubení důvěry pacienta ke zdravotníkovi. Přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, nebo osob připravujících se na výkon zdravotnického povolání, může pacient odmítnout[6].

Př: V nemocnici může pacient odmítnout přítomnost studenta lékařské fakulty při své léčbě.

VI. PRÁVO NA NÁVŠTĚVY

Každý pacient má právo na návštěvy v zařízení lůžkové péče s ohledem na svůj zdravotní stav. Pokud zdravotní stav nedovoluje a lékař návštěvy zakáže, není to porušení tohoto práva. Návštěvy musí být v souladu s vnitřním řádem zařízení a nesmí porušovat práva ostatních pacientů. Pacient má také dle zákona o zdravotních službách právo přijímat duchovní péči a podporu od církví a jiných náboženských společností a to také s ohledem na svůj zdravotní stav a v souladu s vnitřním řádem zařízení. Ani tato návštěva nesmí porušovat práva ostatních pacientů. Návštěvu duchovního nelze pacientovi odeprít, pokud je ohrožen jeho život nebo vážně poškozeno jeho zdraví.[7]

VII. PRÁVO NA PŘÍTOMNOST OSOBY BLÍZKÉ

Pacient má právo při přijímání zdravotních služeb na přítomnost osoby blízké nebo jiné osoby, kterou si pacient sám určí. Tato přítomnost osoby blízké je možná jen za podmínek, že ani samotná přítomnost této osoby nenaruší léčbu. Přítomnost osoby blízké v každém zařízení podléhá vnitřním předpisům, kterým se musí řídit. Pokud by přítomnost osoby blízké zdravotní služby narušovala, mohlo by být toto právo pacienta omezeno a osoba blízká by mohla být vykázána.[8]

VIII. PRÁVO NA DŮSTOJNÉ UMÍRÁNÍ

I lidé, kteří jsou v konečné fázi nemoci a kteří často bývají závislí na péči jiných osob, mají stále svá práva. Nejvýznamnější z těchto práv je především právo na důstojné zacházení a řádnou péči. Nejdůležitější u těchto pacientů je léčba bolesti, ale neméně důležitá je ohleduplná péče s porozuměním a citem. Péči o nevléčitelně nemocné v posledním stádiu nemoci se nazývá paliativní péče. Cílem této péče je udržet co nejlepší kvalitu života pacienta do poslední chvíle, zmírnit bolest, podpořit pacienta i jeho rodinu psychicky a zachovat pacientovu důstojnost.

U nás je paliativní péče hrazena zdravotními pojišťovnami, a to v hospicích[9] (zařízení, které se na tyto služby specializují) ale i při domácí péči. Mnoho pacientů si přeje dožít v domácím prostředí za pomoci rodinných příslušníků, ti mohou najít nejen veškeré informace ohledně paliativní péče, ale skutečnou pomoc od sdružení Cesta domů[10] nebo může pomoci i webová stránka www.umirani.cz. Dále existují organizace, které poskytují takzvanou domácí hospicovou péči a pomáhají tak členům rodiny v péči o pacienta, který tak může dožít doma. O nemocného se stará jeho rodina a lékaři a sestry jej navštěvují doma.

Pacienti podstupující paliativní péči mají stále stejná práva, jako každý jiný pacient. Stále má právo na zachování lidské důstojnosti, soukromí a na úctu. Lékař smí informovat ohledně zdravotního stavu pouze osoby, které pacient sám určil. Pacient by stále měl mít například možnost nosit své oblečení nebo si uzamknout své věci. Dále má tento pacient stále svobodu pohybu jako jedno ze základních práv zaručené listinou základních práv a svobod. Pokud to zdravotní stav pacienta dovoluje, nemělo by mu být bráněno ve volném pohybu a personál

by měl naopak pomoci toto právo uskutečnit, např. pomoci pacientu ven na čerstvý vzduch[11].

Možností paliativní péče je několik, ale i přesto většina lidí umírá v nemocnicích, domovech důchodců a léčebnách dlouhodobě nemocných. Dle statistik v dnešní době umře doma v rodinném kruhu nebo v hospici jen asi čtvrtina smrtelně nemocných lidí. Je na nemocných a hlavně na jejich blízkých, jak se k této velice těžké životní situaci postaví.[12]

---

[1] §28 odstavec 3a zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

[2] Etický kodex „Práva pacientů“, dostupný z <http://www.mpsv.cz/cs/840>

[3] Stavovský předpis č. 10 Etický kodex ČLK, dostupné z: <http://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk-212.html>

[4] Zacharová Eva, Šimíčková-Čížková Jitka, Základy psychologie pro zdravotnické obory, Grada Publishing 2011

[5] §28, odstavec 2, zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

[6] §28, odstavec 3, písm. g, h zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

[7] §28, odstavec 3, písm. j zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

[8] §28, odstavec 3, písm. e zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

[9] Seznam dostupný na: www.hospice.cz nebo www.asociacehospicu.cz

[10] <http://www.cestadomu.cz/>

[11] <http://ferovanemocnice.cz/tezce-nemocni-a-umirajici-34/dustojne-umirani-101.html>

[12] <http://www.denik.cz/psychika/dustojne-umirani-v-pritomnosti20110127.html>

4. VOLBA LÉKAŘE

Právo na volbu lékaře je jedno ze základních práv pacienta. V této kapitole se o tomto právu můžete dozvědět veškeré informace.

MOHU SI VYBRAT JAKÉHOKOLI LÉKAŘE?

Každý pacient má právo na svobodnou volbu jakéhokoli lékaře i léčebného zařízení. Lékař, kterého si pacient zvolil, má povinnost pacienta přijmout do své lékařské péče. Lékař si nemůže pacienty vybírat dle sympatií a podobně. Existuje však několik důvodů stanovených zákonem[1], kdy však pacienta odmítnout může.

- I. Lékař může pacienta odmítnout v tom případě, že nemá smlouvu se zdravotní pojišťovnou pacienta. Právo na volbu lékaře je totiž plně zaručeno pouze pro klienty pojišťovny, která daného lékaře pro své pojištěnce nasmlouvala. Pokud lékař nemá s pojišťovnou smlouvu, může pacientovi nabídnout vyšetření, které si bude plně hradit sám, nebo ho může odmítnout.
- II. Dále nemusí pacienta přijmout v situaci, kdy by přijetím dalšího pacienta bylo překročeno únosné pracovní zatížení lékaře nebo přijetí brání provozní důvody, personální zabezpečení nebo technické a věcné vybavení zdravotnického zařízení. Překročením únosného pracovního zatížení je stav, kdy by po přijetí tohoto pacienta došlo ke snížení úrovně kvality a bezpečnosti zdravotních služeb poskytovaných pacientům.
- III. Lékař může pacienta odmítnout také tehdy, jestliže je vzdálenost mezi jeho ordinací a bydlištěm pacienta příliš velká pro zajištění takzvané návštěvní služby (případně kontroly přímo v místě bydliště). Toto se ale týká pouze praktických lékařů.

Lékař má ale povinnost všechna tato odmítnutí pacientovi písemně potvrdit a pacient, pokud se domnívá, že lékař ve skutečnosti svou přetíženost jen předstírá, může nechat postup lékaře prověřit svou pojišťovnou, případně lékařskou komorou.

Za žádných okolností ale nemůže lékař pacienta odmítnout, pokud je pacient ohrožen na životě nebo zdraví. Pokud jde o takto závažnou situaci, musí jakýkoli lékař pacienta ošetřit, jinak by se dopustil protiprávního jednání, za které přichází v úvahu i trestní stíhání.

ZMĚNA LÉKAŘE

Protože má každý pacient právo vybrat si lékaře, má také právo změnit lékaře a to z jakéhokoli důvodu. Jediné, co v tomto právu pacienta omezuje je možnost změny registrujícího lékaře pouze jednou za tři měsíce. Registrujícím lékařem je praktický lékař, dětský lékař, zubní lékař a gynekolog. Tímto omezením zákon zaručuje stabilitu a předchází přílišné administrativní zátěži, které příliš časté změny lékařů s sebou nesou. Dále má pacient právo vyžádat si konzultace u jiného lékaře, než u svého lékaře, bez nutnosti k němu přestoupit. Konzultací pacient může ověřit správnost postupu svého lékaře.

JE MOŽNÁ ZMĚNA ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNY?

Zdravotní pojišťovnu lze změnit pouze 1x za rok. Pacient o změnu může požádat pouze do 30.6., tato změna proběhne vždy až od 1.1. následujícího roku. Pro přechod je třeba vyplnit papírovou přihlášku, která je k dostání na pobočce žádané zdravotní pojišťovny. Odhlášení u stávající zdravotní pojišťovny provádí nová zdravotní pojišťovna. O změně pojišťovny je třeba při každé nejbližší návštěvě každého lékaře informovat.

KDY MĚ LÉKAŘ MŮŽE ZE SVÉ PÉČE VYLOUČIT?

Lékař může dle zákona ukončit péči o pacienta po souhlasu pacienta nebo po ukončení léčby. A to konkrétně pokud pacienta předal jinému lékaři a pacient souhlasil nebo pokud pominou důvody pro poskytování zdravotní péče u lékařů specialistů, to neplatí u praktického, zubního a ženského lékaře. Dále jestliže pacient vysloví nesouhlas s poskytováním veškeré zdravotní péče tohoto lékaře. V tom případě nemá lékař co poskytovat a péči o pacienta ukončí.

Lékař může ukončit péči o pacienta i z vlastní pohnutky. K tomu má tyto zákonné důvody:

- jestliže pacient závažně omezuje práva ostatních pacientů (nepříslušné chování...)
- pacient úmyslně a dlouhodobě nedodržuje léčebný postup navržený lékařem
- pacient nevyslovil souhlas s poskytováním zdravotních služeb
- pacient se neřídí vnitřním řádem poskytovatele zdravotní péče
- pacient přestal poskytovat součinnost nezbytnou pro další poskytování zdravotních služeb (přestal docházet na prohlídky...)[2]

U všech výše uvedených důvodů, kdy lékař zákonně může ukončit péči o pacienta, platí, že tímto ukončením péče nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení života nebo vážnému poškození zdraví pacienta. Pokud jde o ukončení péče pouze z pohnutky lékaře, musí pacientovi vydat písemnou zprávu, kde bude uveden důvod ukončení této péče.

ZDROJE

[1] § 48 odst. 1 zákona o zdravotních službách

[2] § 48 odst. 2 zákona o zdravotních službách

5. ZDRAVOTNICKÁ DOKUMENTACE

Zdravotnická dokumentace zahrnuje všechny záznamy o všech návštěvách a vyšetřeních, která provedl daný lékař. Z toho plyne, že pacient nemá pouze jednu zdravotnickou dokumentaci. Běžně bude mít zdravotnickou dokumentaci u svého praktického lékaře a dále u všech dalších specialistů, které navštívil (např. u očního lékaře, v diabetické poradně, u zubního lékaře atd.) a dále také u všech zdravotnických zařízení, kde byl hospitalizován nebo vyšetřen (typicky nemocnice a jejich jednotlivá oddělení). Zdravotnická dokumentace může být vedena pouze v papírové nebo elektronické podobě, je možná i kombinace obou způsobů.

Zdravotnická dokumentace u každého lékaře bude vždy obsahovat několik základních informací. Vždy to budou identifikační údaje pacienta, tedy jeho jméno, příjmení, bydliště, datum narození, pohlaví, údaje o zdravotní pojišťovně. Dále to budou identifikační údaje lékaře nebo nemocnice, která zdravotnickou dokumentaci vede.

Často bude dokumentace obsahovat údaje zjištěné z rodinné, osobní a pracovní anamnézy pacienta (např. jaké zdravotní problémy měli příbuzní, zdali pacient kouří nebo pije alkohol, jak často sportuje, jaký druh práce vykonává nebo vykonával atd.). Součástí dokumentace jsou veškeré zprávy o návštěvě pacienta u lékaře a veškeré údaje z vyšetření i probíhající léčby. Pro lepší představu uvedeme pár příkladů, toho co do dokumentace patří: záznam z pravidelné prohlídky, záznam o výsledku krevního testu, rentgenový snímek, video pořízené z některých typů vyšetření, fotografie (například zubů, nebo kožních znamének).

NAKLÁDÁNÍ SE ZDRAVOTNICKOU DOKUMENTACÍ

Zdravotní dokumentace se tvoří postupně, jak u lékaře nebo zdravotnického zařízení přibývají návštěvy, hospitalizace a vyšetření pacienta. Nezbytné je uvést, že originál zdravotnické dokumentace zůstane vždy u lékaře, který ho vytvořil. Předání originálu se děje pouze v zákonem stanovených případech. Typickým příkladem je situace, kdy lékař odchází do důchodu, a proto předá svou ordinaci včetně dokumentace mladšímu kolegovi. Pokud by k předání nedošlo, tak zdravotnickou dokumentaci převezme příslušný krajský úřad. Originál zdravotnické dokumentace tedy nikdy nemůže dostat pacient, byť je vedena právě o něm. Pacient může do dokumentace pouze nahlížet nebo si činit kopie. Lékař musí dokumentaci uchovávat vždy po celou dobu, po kterou pacient lékaře navštěvuje. Pokud pacient změní lékaře nebo zemře, tak poté musí jeho dokumentaci uchovávat nejméně 5 let (v některých specifických případech i déle). Po uplynutí 5 let může lékař zdravotnickou dokumentaci zničit. Originál zdravotnické dokumentace tedy zůstane vždy u daného lékaře nebo zdravotnického zařízení a po určitém časovém úseku bude zničen.

POVINNÁ LÉKAŘSKÁ MLČENLIVOST

Mlčenlivostí jsou vázáni všichni zdravotní pracovníci a ostatní osoby, které mohou přijít do kontaktu s údaji o pacientovi na základě zákonného zmocnění. Jsou to nejen lékaři a

zdravotní sestry, ale také např. administrativní pracovníce, která zpracovává data pro zdravotní pojišťovnu, posluchači lékařské fakulty, studenti zdravotních škol, zaměstnanci OSSZ podílející se na vypracování zdravotního posudku, soudní znalci v oboru zdravotnictví apod.

Informace mohou být poskytovány pouze se souhlasem pacienta. Bez jeho souhlasu může zdravotnický pracovník poskytnout informace, jen pokud je v důležitém veřejném zájmu nadřízeným orgánem zbaven mlčenlivosti nebo pokud tak stanoví jiný právní předpis. Informace o pacientovi jsou tak poskytovány například národním zdravotním registrům.

Lékař není vázán povinnou mlčenlivostí:

- pokud pacient, nebo zákonný zástupce pacienta, souhlasí s poskytnutím informací,
- jedná-li se o předávání informací nezbytných pro zajištění návaznosti lékařské péče,
- pokud povinnost sdělit údaje o pacientovi stanovují zvláštní předpisy upravující průběh trestního řízení,
- pokud zvláštní právní předpis stanoví ohlašovací povinnost (např. trestní zákoník - § 368 neoznámení trestného činu, § 367 nepřekažení trestnému činu),
- pokud ke sdělování údajů dochází ve sporu mezi lékařem či zdravotnickým zařízením a pacientem, popřípadě jinou osobou uplatňující svá práva v rámci trestního, občanskoprávního či správního řízení před soudem, rozhodčím orgánem nebo správním orgánem.

JAK MŮŽE PACIENT POSTUPOVAT, POKUD LÉKAŘ PORUŠÍ POVINNOST MLČENLIVOSTI?

Pacient si v tomto případě může stěžovat nadřízenému lékaři, případně podat stížnost ke zřizovateli zdravotnického zařízení, České lékařské komoře nebo dalším subjektům (více o stížnostech najdete [zde](#)). Další možností je domáhat se zadostiučinění podáním žaloby na ochranu osobnosti, popřípadě došlo-li ke škodě, domáhat se soudně odškodnění. Porušením povinnosti mlčenlivosti je možno také spáchat přešpek nebo dokonce i trestný čin.

KDO MŮŽE NAHLÍŽET DO ZDRAVOTNICKÉ DOKUMENTACE

Nahlížet a požítovat si kopie zdravotnické dokumentace může sám pacient, neboť se jedná o záznamy jeho zdravotního stavu. Nahlížení má probíhat za přítomnosti zaměstnance poskytovatele zdravotní péče. Tento požadavek plyne z povinnosti lékařů uchovávat u sebe originály zdravotnické dokumentace, tudíž přítomnost další osoby má bránit zejména odcizení některých částí dokumentace. Proto by Vás nemělo překvapit, že zejména v nemocnicích Vás nenechají s Vaší dokumentací o samotě. Pokud je pacient omezen ve svéprávnosti a byl mu přidělen opatrovník, může do dokumentace nahlížet přímo opatrovník.

Údaje ve zdravotnické dokumentaci jsou osobními informacemi o daném pacientovi, proto může pacient svobodně rozhodovat, komu umožní do jeho záznamů nahlédnout. Pacient tak

může svobodně umožnit jiné osobě, aby za něj do dokumentace nahlédla. Pověření jiné osoby může mít různou podobu na základě konkrétní domluvy s lékařem. Nicméně pokud by byl dodržen formální postup, vyžadovala by se k nahlížení plná moc udělená pacientem osobě, která by měla do dokumentace nahlížet. Pokud budete chtít, aby do Vaší dokumentace nahlédl někdo z Vašich blízkých, tak by bylo vhodné se u daného lékaře, například telefonicky, informovat, jak formální postup vyžaduje.

Zákon dále upravuje nahlížení do dokumentace a vytváření kopií i po úmrtí pacienta. Po úmrtí mohou do dokumentace nahlížet osoby blízké pacientovi. Kdo je osobou blízkou, stanoví občanský zákoník, který za ně považuje manžela, děti, rodiče, sourozence, registrovaného partnera i osoby, které spolu trvale žijí, ale nejsou sezdáni. Tyto osoby mohou po úmrtí pacienta nahlížet do celé jeho dokumentace včetně pitevní zprávy, pokud byla pitva provedena. Tento postup je zejména důležitý v situacích, kdy má osoba blízká podezření, že k úmrtí došlo v důsledku nějakého pochybení.

Kromě výše uvedených osob, které jsou v přímém vztahu k pacientovi, je umožněno nahlížení do zdravotnické dokumentace dalším osobám, ale pouze v přesně vymezených situacích za dodržení zákonných podmínek. Těmito osobami jsou například zdravotničtí pracovníci, soudní znalci, Veřejný ochránce práv a další. Důležité je uvést, že do zdravotnické dokumentace mohou také nahlížet osoby pověřené zdravotní pojišťovnou například při kontrole, avšak tyto osoby musí mít lékařské vzdělání.

JAK PROBÍHÁ NAHLÍŽENÍ NEBO POŘIZOVÁNÍ KOPIÍ

Každý, u koho se nachází vaše zdravotnická dokumentace, vám musí umožnit do ní nahlédnout. Pokud to není technicky možné, je poskytovatel zdravotních služeb povinen bezplatně zhotovit kopii zdravotnické dokumentace, ke které není pacientovi umožněn přístup. Zhotovit kopii musí do 5 dnů ode dne, kdy pacientovi sdělí, že nahlížení není možné. Tento případ však nebude příliš častý. Většinou bude nahlížení umožněno. V takovém případě pak můžete bezplatně nahlížet do své zdravotnické dokumentace. K nahlížení by mělo dojít neprodleně od žádosti pacienta. Někdy může dojít k určitým zdržením. V případě nemocnic a velkých zdravotnických zařízení je to dáno jejich velikostí a komplikovanější administrativou. V případě lékařů v ordinacích může dojít ke zdržení kvůli tomu, že při nahlížení musí být u pacienta přítomen zaměstnanec poskytovatele. V běžné ordinaci, kde pracuje pouze lékař a zdravotní sestra, je v ordinčních hodinách obtížné splnit tento požadavek. Proto je dobré před každým, zejména obsáhlejším nahlížením do dokumentace předem lékaře nebo zdravotnické zařízení informovat, například telefonicky, a dohodnout se s nimi na přesném termínu. Tento postup je výhodnější pro obě strany.

Samotné nahlížení probíhá obecně tak, že pacientovi je přinesena jeho zdravotnická dokumentace a ten si ji může bezplatně za přítomnosti zdravotnického pracovníka prohlížet a činit si z ní výpisky a poznámky. Originál musí být ale vždy vrácen v nezměněném stavu.

Pokud si potřebujete zhotovit kopii části nebo celé zdravotnické dokumentace, tak máte dvě možnosti. Nejjednodušší cestou je zhotovit kopii přímo při nahlížení například pomocí mobilního telefonu nebo fotoaparátu, kdy si potřebné věci vyfotíte.

Focení vlastní dokumentace je dovoleno a přítomný zdravotnický pracovník vám nesmí bránit. Pokud si kopii nemůžete nebo nechcete pořídit vlastními prostředky, je možné o zhotovení kopie požádat poskytovatele zdravotních služeb. Ten musí kopii zhotovit do 30 dnů od obdržení Vaší žádosti. Pokud si takto zhotovenou kopii nemůžete osobně vyzvednout, můžete požadovat, aby Vám byla zaslána. Pokud se zdravotnická dokumentace nachází pouze v elektronické podobě, tak v takovém případě se musí nahlížení a zhotovování kopií přizpůsobit technickému stavu věci, například je možné dokumentaci zkopírovat na flash disk.

Zákon říká jasně, že pacient má právo na veškeré informace z dokumentace. Jedinou výjimkou mohou být zápisy z psychologických vyšetření, kde v případě autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky má pacient nárok pouze na informace, jejichž obsahem je popis příznaků onemocnění, diagnóza, popis terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů.

JAK DLOUHO MUSÍ NEMOCNICE MOJI DOKUMENTACI UCHOVAT?

Podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví o zdravotnické dokumentaci, se dokumentace uchovává minimálně po dobu 5 let. Tato minimální doba se má týkat pouze ambulantních vyšetření. Většinou se však jedná o dobu delší. Vyhláška například nařizuje registrujícímu lékaři uchovávat dokumentaci ještě 10 let od chvíle, kdy od něj pacient odešel nebo v případě lůžkové péče, musí její poskytovatel uchovávat dokumentaci pacienta 30 let od hospitalizace apod. Shodně je určena lhůta v případě úmrtí pacienta, kdy jsou poskytovatelé povinni uchovávat jeho dokumentaci ještě 10 let poté, co zemřel.

Pokud již dokumentace byla skartována, právo přístupu k dokumentaci nelze uplatnit.

POPLATKY V SOUVISLOSTI SE ZDRAVOTNICKOU DOKUMENTACÍ

Nahlížení do zdravotnické dokumentace je bezplatné.

Pořizování si kopií nebo výpisků vlastními prostředky (mobil, fotoaparát) v průběhu nahlížení je bezplatné.

Pokud poskytovatel zdravotních služeb není schopen zajistit nahlížení, musí do 5 dnů ode dne, kdy vám tuto skutečnosti sdělil, zhotovit kopii. Zhotovení této kopie je bezplatné.

Pokud si nejste schopni výpisky nebo kopii zajistit vlastními prostředky, můžete po poskytovateli požadovat jejich zhotovení. Poskytovatel si pak může účtovat náklady spojené s pořízením výpisu nebo náklady vynaložené na pořízení kopie zdravotnické dokumentace.

Ceník za pořízení výpisu nebo kopie zdravotnické dokumentace musí být veřejně dostupný. Fakticky to tedy znamená, že si poskytovatel může účtovat pouze skutečně vynaložené náklady na pořízení kopie. Pokud by si účtoval více, je možné se proti tomu bránit. Způsoby obrany budou uvedeny níže v této publikaci. Za situace kdy požadujete také odeslání zhotovené kopie, si může poskytovatel účtovat náklady spojené s odesláním (např. poštovné). Opět zde nesmí výsledná částka přesáhnout skutečně vynaložené náklady.

ZDROJE

§ 53 – 69 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
vyhláška č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci
zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

VZOR ŽÁDOSTI O NAHLÍŽENÍ DO ZDRAVOTNICKÉ DOKUMENTACE

Jan Novák, nar. 21. 5. 1930

Masarykova 24

602 00 Brno

Fakultní nemocnice Brno

Jihlavská 20

625 00 Brno

V Brně dne 15. 4. 2015

Žádost o poskytnutí kopie zdravotnické dokumentace

Vážená paní, vážený pane,

žádám, aby mi Vaše zdravotnické zařízení, v souladu s § 66 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, poskytlo kopie veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci vedené o mojí osobě v souvislosti s operací na Klinice ústní, čelistní a obličejové chirurgie v březnu 2015 nebo v jiných zápisech vztahujících se k mému zdravotnímu stavu.

Tyto kopie prosím zašlete bezodkladně, nejpozději však v zákonné lhůtě 30 dnů od obdržení této žádosti na výše uvedenou adresu. Současně mi prosím sdělte, zda budete požadovat za pořízení těchto kopií zdravotnické dokumentace finanční úhradu, případně v jak výši. Můžete mě kontaktovat také na mobilním telefonu 787 878 787.

S pozdravem

Jan Novák (vlastnoruční podpis)

ZÁVĚR

Vážený čtenáři, doufáme, že Vám naše příručka pomohla osvětlit některé nejasnosti z oblasti zdravotnického práva a souvisejících oblastí. Kladli jsme za cíl ukázat, že pacient nemusí být pouze pasivním příjemcem péče, ale že má možnost rozhodovat o sobě i za dveřmi nemocnice.

Věnovali jsme se otázce rozhodování pacienta o péči, která mu je či má být poskytována, zmínili jsme se o zdravotnické dokumentaci a možnosti jak se s ní seznámit. Věnovali jsme se i otázkám výběru lékaře a možnosti lékaře pacienta odmítnout. Také jsme pro Vás přichystali možný vzor pro využití dříve vysloveného přání a žádosti o nahlížení do zdravotnické dokumentace.

Pokud se v budoucnu setkáte při poskytování zdravotní péče s otázkami, neváhejte se obrátit na naši poradnu Férová nemocnice. V této poradně existuje i speciální sekce, zaměřená na práva seniorů, ve které zodpovídáme

www.ferovanemocnice.cz

Vaše Férová nemocnice